

rosa vera

UNA APORTACIÓ A LA HISTÒRIA DEL GRAVAT MODERN A CATALUNYA

comparteix els canals i l'explotació agrícola. És una superfície bastant llisa, ordenada, treballada. En d'altres temps vaig veure en aquestes terres molts carros, molta gent feinejant al camp. Avui domina la mecanització. Més amunt de Balaguer entrem ja en un altre món, i una cosa semblant s'esdevé si avancem per la ruta de ponent quan deixem endarrera Artesa de Segre. El paisatge perd densitat humana, es va fent cada vegada més solitari i més esquerp.

141

GRAVAT 34 pg.143

II: Pels voltants de Montgai.

III: un camí que surt de l'a.i.d. de l'estampa ens mena cap a una casa envoltada d'arbres que li fan ombra. Al fons es perfila la silueta d'una muntanya. El cel és net de treball.

IV: punta seca.

V: ps: 162 x 228 (15).

IX: hi ha una grisalla de fons i els bisells són amples. Té una factura molt intensa i els traços -que solen ser lliures i frescos- creen un seguit de trames també irregulars.

...

SEGRITÀ: Capital LLEIDA

El Segrià és el nom de la comarca encapçalada per la ciutat de Lleida.(...)

A desgrat que l'extensió sigui tan horitzontal, és curiós que els pobles de la comarca són molt poc visibles; l'explicació rau en la seva escassa monumentalitat, i a més perquè normalment estan situats en un escenari d'horta que col·labora al camuflatge.

145

Peres i poma. **SEGRIÀ.** Gravat 35.

GRAVAT 35 pg.147

II: Peres i poma.

III: tres peres i una poma.

IV: burí.

VI: coure.

IX: s.b. És l'únic gravat del llibre que no pren un tema paisatgístic com a representatiu de la comarca. La "terra ferma" és simbolitzada per la fruita. La incisió del burí és profunda, però les entalles que creen les ombres no donen una sensació de pla.

(RP.5359)

LES GARRIGUES. Capital: LES BORGES BLANQUES

Des d'una consideració general hi ha dues Garrigues, la del nord i la del sud. L'element provocador d'aquesta distinció és, bàsicament, l'aigua. A la primera hi ha la possibilitat de regar, amb l'aigua canalitzada que sol anomenar-se de l'Urgell; la part del sud, més extensa, és francament de secà.

Sempre l'aigua... L'aigua ha estat -amb la seva presència o amb la seva absència- el fatal discriminador de les terres lleidatanes. Com que a Les Garrigues gairebé no hi plou, l'existència d'un canal ha fet que un determinat espai de la comarca entrés a formar part d'un altre món.

149

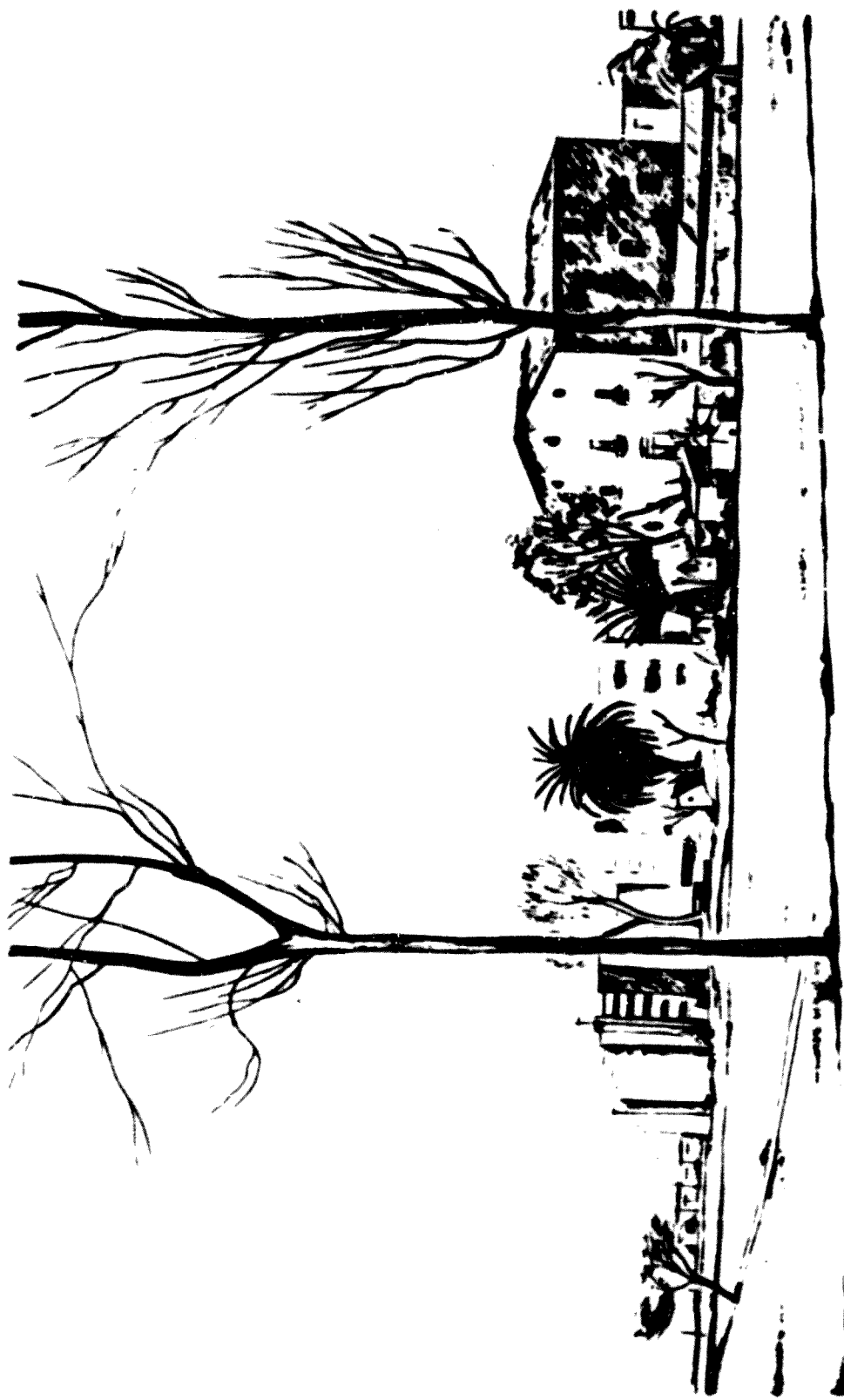
GRAVAT 36 pg.151

II: Paisatge amb Torms al fons.

III: en una muntanyeta del bell mig de la planxa hi ha el poblet de Torms. El paisatge es constitueix amb feixes treballades per al conreu.

IV: punta seca.

V: pl: 215 x 325, ps: 215 x 322.

Paisatge del Prat. BAIX LLOBREGAT. Gravat 37.

VI: coure.

IX: s.b. Tot i que el coure és més gruixut, la planxa no està bisellada. Quant al sistema de treball, recorda molt a la planxa de La Segarra. (RP.5360)

BAIX LLOBREGAT. Capital: SANT FELIU

El Baix Llobregat és una comarca estreta i llarga. Té una forma que recorda una A molt estirada, amb el vèrtex al peu de Montserrat i la base al mar. És la disposició natural de les terres travessades per un riu que va respirant cada vegada amb més amplitud, camí de la desembocadura.

...el Baix Llobregat és ja la tercera comarca de Catalunya des del punt de vista de la densitat de població.(...)

Quan el Baix Llobregat ja no és tan baix, (...) el panorama canvia.(...) Aquí dalt es respira, es treballa, es viu d'una altra manera. Aquí s'alça el gran castell natural de Catalunya, el més fantàstic castell de pedra: Montserrat.(...)

Montserrat és geologia, història, pietat, sentiment, cultura i cent coses més que fan impossible un intent de resum. I és gent.

153-154

GRAVAT 37 pg.155

II: Paisatge del Prat.

III: dos arbres llargs i esdanderits, sense fulles, centren la composició travessant tota la planxa. Al fons es veuen uns edificis del Prat i una de les poques cases pairals que hi queden. Unes palmeres ens delaten el clima mediterrani de la zona.

IV: burí (16).

VI: coure.

IX: s.b. És representatiu de la zona el contrast entre les edificacions modernes de blocs de pisos i les

La ciutat des de l'Arrabassada. **EL BARCELONÈS.** Gravat 38.

masies, amb la presència de les palmeres que palesen la proximitat de la costa. En el gravat conviuen les línies rectes dels edificis amb les corbades i sinuoses dels arbres. Els foscos s'han aconseguit amb la incisió més profunda de l'eina en el metall que després permetrà recollir més quantitat de tinta (RP.5361)

EL BARCELONÈS. Capital: BARCELONA

Les comarques han de tenir alguna mena de lògica, i la creació i la independència del Barcelonès són, al meu entendre, absolutament naturals. I sembla també claríssim que pertanyen a la mateixa demarcació Badalona, Sant Adrià de Besòs, Santa Coloma de Gramanet, L'Hospitalet de Llobregat, Esplugues de Llobregat i Sant Just Desvern. Tot això forma una de les zones de més densitat de població, a escala mundial.

157

GRAVAT 38 pg.159

II: La ciutat des de l'Arrabassada

III: un grup de blocs de pisos s'apinyoquen en primer terme i, més enllà, sense veure's amb precisió, s'endevinen més edificis fins arribar al mar.

IV: aiguafort.

VI: coure.

IX: s.b. Podem veure tres cremades diferents d'àcid i en tot el gravat predominen les entalles verticals dels edificis. Aquesta verticalitat només és truncada per les corbes de les muntanyes de cremada més intensa. Segons JAUME PLA, aquest gravat és el més dolent de tot el conjunt. (RP.5362)

L'obra s'acaba amb el següent colofó:

**AQUEST LLIBRE
S'HA ACABAT D'INPRINIR EL DIA
NOU DE GENER DE 1976 (17)
A LES PREMSSES DE SADAGCOLOR
SOTA LA DIRECCIÓ DE
JAUDE PLA.**

•••

LES COMARQUES DEL PRINCIPAT
NOTES

- (1) Al colofó del llibre, i també a l'edició que l'any 1978 va llançar l'Editorial Blume, es parla de l'any 1976 com a data de publicació de LES EDICIONS DE LA ROSA VERA. En realitat, però, el 1970 ja es féu lliurament del primer plec i per això a la portada del llibre hi consta l'any 1970. El 1976 es publicà la darrera comarca i es clogué l'edició.
- (2) Per més informació vegi's el volum 7 de la Gran Enciclopèdia Catalana.
- (3) Vegi's el punt G.1 del llibre 12 gravats i un autoretrat de Jaume Pla d'aquesta tesi i que correspon a la seva monografia.
- (4) Al registre de la B.C. es diu que les planxes són d'acer perquè tenen el color d'aquest metall. No hi ha dubte, però, que són de coure. La majoria d'elles estan niquelades per tal d'assegurar un bon tiratge i és el niquelat allò que li dóna aquesta semblança d'acer.
- (5) Al registre de la B.C. s'hi poden llegir aquestes paraules:
Per exprés desig del donador, d'aquesta sèrie no se'n podrà fer cap tiratge fins d'aquí a cinquanta anys. Donatiu de l'autor Jaume Pla i Pallejà.
És per aquest motiu que les planxes no estan cancel·lades i així, quan hagi caducat aquesta clàusula, se'n podrà fer - si s'escau - un nou tiratge. L'EXEMPLAR ÚNIC, doncs, no es va fer.
- (6) En tot el llibre hi trobem 20 puntes seques, 11 burins, 5 aiguaforts, 1 vernís tou i 1 aiguatinta. Els burins, els aiguaforts, el vernís tou i l'aiguatinta foren gravats a casa a partir del dibuix que JAUME PLA havia fet del natural. Les puntes seques, llevat de les dels gravats n.17 (Gironès), n.18 (El Maresme), n.20 (Conca de Barberà), el n.33 (Baix Camp) i el n.36 (Les Garrigues) foren gravades directament davant del paisatge. Aquestes cinc, en canvi, van ser tretes d'un dibuix previ degut a la dificultat que suposava invertir alguns elements característics de la zona en el moment de gravar.
- (7) Els textos que hem posat a cada comarca són un extracte de cadascun dels escrits de JOSEP Mª ESPINÀS. Amb ells volem sintetitzar la idea que l'escriptor ofereix de cada comarca ja que ens ha semblat la forma més idònia per a comentar la

LES COMARQUES DEL PRINCIPAT
NOTES

seva visió personal.

Hem conservat la transcripció íntegra tot i que hi ha algunes faltes d'ortografia que segurament foren degudes a problemes d'impremta més que a una deixadesa de JOSEP Me ESPINÀS, ja que en altres llocs estan escrites correctament. Errades com "son", "dona", "construït" o "la olivera", en lloc de "són" (ésser), "dóna" (donar), "construït" (contruir) o "l'olivera" en són alguna nostra.

- (8) Al costat del gravat només hi diu "Gravat a l'aiguatinta". Nosaltres, però, hi afegim que aquesta aiguatinta és a la goma i que també hi ha alguns tocs de burí i de ruleta, si bé en poca quantitat.
- (9) Els tocs de burí, que no consten com a tècnica del gravat, es poden trobar en alguns punts del camí, per a vorejar-lo. La ruleta, encara que molt esporàdicament, també apareix en alguna zona.
- (10) El burí no consta com a tècnica d'aquest gravat, però amb l'ajut d'un comptafils hem pogut esbrinar que també hi ha incisions d'aquesta eina en el metall.
- (11) Vegi's nota 10. Als troncs dels arbres de la dreta hi podem veure la incisió del burí.
- (12) Vegi's nota 10. Les entalles del burí han servit per remarcar algun turonet del primer terme.
- (13) Vegi's nota 10.
- (14) Vegi's nota 10. Aquí l'eina ha servit per reforçar els negres dels troncs dels arbres.
- (15) Aquesta planxa no es troba al fons de la B.C. perquè pertany a JOAN URIACH, col·leccionista d'aquestes Edicions. La família Uriach posseeix un exemplar especial que además de les proves definitives i el text conté un altre volum amb una sèrie de dibuixos i de proves d'estat que el fa diferent a la resta d'exemplars.
Com que nosaltres no hem pogut veure aquesta planxa del Gravat 34, no sabem les mides exactes del metall o si el coure està níquelat.

LES COMARQUES DEL PRINCIPAT
NOTES

Altrament, pel fet de ser una punta seca on cal servir la puresa de les línies en un tiratge llarg, creiem que deu estar niquelada per així assegurar una bona estampació en totes les proves.

- (16) Al costat del gravat hi diu -erròniament- que és un gravat a la la punta seca. Nosaltres afirmem que és un burí, i així consta també a l'índex de l'exemplar i a l'edició de Blume.
- (17) Vegi's nota 1.

LLIBRES "DIRIGITS" PER JAUME PLA

EL LLIBRE DE LES BÈSTIES

RAMON LLULL

JOSEP GRANYER

FITXA GENERAL

G

AUTOR: RAMON LLULL

TÍTOL: El llibre de les bèsties (1) Il·lustrat amb aiguaforts en color (2) per Josep Granyer. Pròleg de Jordi Rubió.

LLOC: Barcelona

EDITORIAL: Edicions de La Rosa Vera

ANY: MCMXLVII (1947) (3)

G.1

RAMON LLULL (Ciutat de Mallorca 1232/33-1315/16). Escriptor, filòsof, contemplatiu i missioner. Fill d'un noble català, tingué una educació molt acurada. De jove fou el patge de l'Infant JAUME, príncep hereu que després esdevindria el rei JAUME II de Mallorca, i això el convertí en un gran viatger, activitat que mantindria al llarg de tota la seva vida. Es casà, tingué fills i con-

reà la poesia trovadoresca. Més tard, una revelació divina el féu renunciar dels plaers, els honors i la riquesa d'aquest món per posar-se al servei de Crist. Això succeïa quan RAMON LLULL tenia uns trenta anys.

Amb la seva conversió féu el propòsit de dedicar-se la resta de la seva vida a l'estudi, a treballar per la humanitat i a propagar el cristianisme mitjançant la predicació. Fou deixeble i mestre de les millors Universitats. La seva intenció era la de convertir els sarraïns al cristianisme i es proposà a tal efecte d'escriure llibres contra els errors dels infidels. Per tal motiu redactà l'Art demostrativa que explicava als seus estudiants de la Sorbona de París per posar-lo a prova. Però resultà ser tan complicat que no ho entenien i fou aleshores, i per simplificar-ho, quan va escriure i redactar el Fèlix o Llibre de Meravelles (aprox. entre 1286-89). Aquest llibre és una mena d'enciclopèdia on s'aplega el saber de RAMON LLULL. Consta de molts capítols de gran extensió. De fet, cadascun d'ells podria ser un altre llibre: Llibre de l'Home, Llibre dels Elements, Llibre dels Astres, Llibre de les Bèsties, etc.

L'idioma savi, el de la cultura, a l'edat mitjana, era el llatí, però el poble només sabia el català. I RAMON LLULL, que volia instruir el poble, va escriure en català la major part de les seves obres. Amb el seu esforç, el català literari va ésser conegut ràpidament a tota Europa. Es convertí així en el primer escriptor de renom de la literatura catalana, i esdevingué el filòsof de llengua vulgar de finals del segle XIII i el primer del món occidental. (4)

JOSEP GRANYER I GIRALT (Barcelona, 1899-1983) (5).

JAUME PLA va llegir el Llibre de les Bèsties de l'editorial "Els nostres clàssics" i en acabar la lectura, immediatament pensà en JOSEP GRANYER com a il·lustrador. GRANYER, tal com diuen els francesos, era una "animalier" i aquella feina li esqueia de ple.

El Llibre de les Bèsties constitueix el setè apartat del Llibre de Meravelles. De fet però, és més un afegit que no pas una obra plenament integrada, tal com observa JORDI RUBIÓ (6) en el pròleg de l'edició de LA ROSA VERA. La manera forçada com Fèlix l'introdueix denota i fa palesa aquesta "intromissió". Deixant de banda aquest fet, l'obra mostra una consistència per sí sola que l'ompla de valor i solidesa.

El llibre és una ficció novel·lesca de clara intenció social on, en lloc d'estudiar i descriure els animals,

...les bèsties actuen segons la psicologia que a cada una d'elles és atribuïda en el fabulari, i així el món dels animals, simbolitzat en la cort reial del lleó, esdevé una caricatura del món dels homes. (pg.17 del pròleg)

Redactat en prosa, i no pas en vers com era habitual en LLULL, s'edità per primera vegada el 1872.

El text de LA ROSA VERA fou tret de l'edició de Mn. SALVADOR GALMÉS (darrer editor de Llull, 1876-1951) de "Els nostres clàssics" (1931-1934), però amb l'ortografia modernitzada i, alguna vegada, la sintaxi o el vocabulari, sempre però mantenint i conservant el to arcaic del contingut. Així, mentre en aquella edició apareixen els noms de les bèsties l'Aurifany, l'Ors, el Leupart, el Lop, el Boch, el Seró, el Lehó, el Pahó, el Seglar o el Corp, en-

guany han estat actualitzades per l'orifany (l'elefant), l'ós, el lleopard, el llop, el boc, el cérvol, el lleó, el paó, el senglar o el corb.

Arran de l'elecció del rei dels animals, se succeeixen una sèrie de set narracions de caire polític-social on els personatges, les bèsties personificades a tall de faula, construeixen una crítica dels defectes i vicis dels humans.

Els personatges són educats, intel·ligents i mantenen llargues converses entre ells, però aquestes converses són un xic enrevesades per l'utilització dels exim-
plis que emprà LLULL en el llibre. Aquests exim-
plis o exemples s'intercalen en el diàlegs a tall de contesta indirecta doncs les preguntes no es responen de manera natural, sinó amb contes o faules de les quals se n'ha d'extreure el sentit alligador i moral que contenen. Aquests exemples, altrament, no són pas per decorar, sinó per mostrar els símbols que -amb llur conversa- els animals volien ensenyar.

És cert que hi ha alguns apòlegs que procedeixen del Calila i Dimna i altres del Roman de Renard, però n'hi ha de totalment inèdits i originals de RAMON LLULL i que ofereixen un caire diferent a l'oriental o al francès.

En el pròleg, JORDI RUBIÓ, ben documentat i coneixedor d'aquestes influències, ens n'assabenta acuradament i ens deixa ben clar el valor indiscutible i la originalitat de l'escriptor mallorquí, que amb la seva tasca adoctrinadora fa una sàtira de la mala política dels reis, tot exposant a la llum del dia els vicis i les virtuts de la societat medieval plenament actualitzada als nostres dies.

G.3

G.3.1

1. Un aiguafort inicial amb el nom de l'autor i el títol del llibre, a tall de portadella.
2. Portada a tres tintes (negre, vermell i gris), compaginada amb dos tipus de lletra i diferents cossos: RAMON LLULL / EL LLIBRE / DE LES BÈSTIES / ILLUSTRAT AMB AIGUAFORTS EN COLOR PER / JOSEP GRANYER / PRÒLEG DE / JORDI RUBIÓ / (emblema ROSA VERA) / BARCELONA / MCMXLVII.
3. Justificació del tiratge.
4. Portadella.
5. Frontispici amb un gravat a l'aiguafort i a l'aiguatinta, en color.
6. Pròleg amb caplletra tipogràfica en vermell.
7. Onze gravats a l'aiguafort i a l'aiguatinta, en color, distribuïts al llarg de set capítols il·lustrant-los. Set d'ells encapçalen dits capítols i els altres sis es troben entremig.
8. Índex.
9. Colofó a dues tintes (negre i vermell).

G.3.2

És una edició total de seixanta-vuit exemplars distribuïts com indica la justificació del tiratge:

D'aquest llibre, quart volum de les EDICIONS DE LA ROSA VERA, se n'ha fet una tirada de 56 exemplars, il·lustrats amb dotze (7) aiguaforts en color gravats a dues planxes per Josep Dranyer. Estan numerats a premsa i repartits com segueix:

EXEMPLAR UNIC, imprès sobre pergami i amb els gravats acolorits a mà, que conté: els dibuixos originals definitius de totes les il·lustracions; totes les proves d'estat i proves úniques de color; l'estat definitiu de les dues planxes, estampades per separat i els dos coures del frontispici. (8)

10 exemplars, marcats A a J, impresos sobre paper Extra Blanc de les manufactures Guerro que contenen: les proves d'estat de totes les planxes; la prova definitiva de negre i de color de tots els gravats; diversos estudis originals d'una il·lustració: les dues planxes corresponents a la mateixa

10 exemplars, numerats de I a X, sobre el mateix paper, que contenen les proves definitives de les planxes de negre i de color de totes les il·lustracions.

35 exemplars, numerats de 1 a 35, sobre el mateix paper

*Ultra aquests, s'han tirat: 6 EXEMPLARS D'ARTISTA
i 6 EXEMPLARS DE COL·LABORADOR.*

G.3.3

No hi ha cap exemplar signat.

G.3.4

El llibre fou compost tipogràficament i imprès a la S.A.D. A.G. amb els següents tipus de lletra:

El pròleg amb l'A.W.r. de cos 14 i el text amb l'A.W.c. de cos 20.

G.3.5

En total hi ha tretze il·lustracions. La primera actua a tall de portadella, la segona és al frontispici i les altres onze il·lustren el text (set encapçalen els capítols i les altres sis estan disposades entremig).

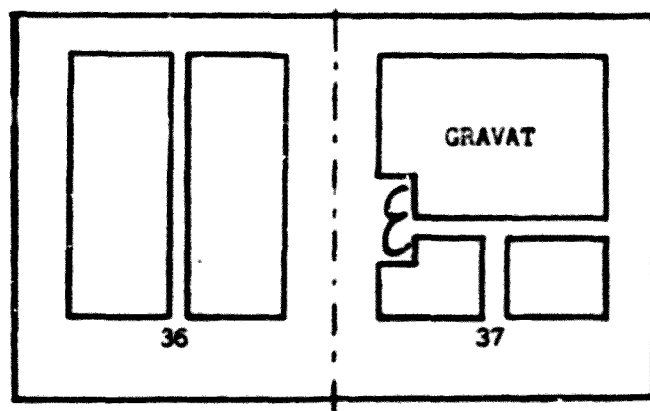
Les planxes són de coure. Vint-i-cinc planxes en total: tretze gravades a l'aiguafort i dotze a l'aiguatinta. Les de l'aiguafort són estampades en negre i les de l'aiguatinta, en varis colors i a la "poupée".

G.3.6

És el quart llibre editat per LA ROSA VERA i el primer que féu JOSEP GRANYER per a aquestes Edicions.

Tots els gravats tenen bèsties com a protagonistes.

El text ve disposat sempre en dues columnes iguals i tots els gravats, tret el del frontispici, són estampats a les pàgines imparelles. Tots menys el de la portadella porten el text imprès al dors:

Els títols dels capítols estan tirats a dues tintes (negre i vermell) tot jugant amb la disposició òptica de les paraules. Les lletres de color vermell són el doble d'altres que les negres.

Els números de les pàgines també són vermells i van centrats a cada plana.

Cada capítol porta una caplletra tipogràfica impresa en gris, amb la part interna acolorida a mà en ocre.

Els gravats estan tirats a planxa perduda, per tant les mides que donem són les de la imatge i són exactes perquè tots els gravats estan perfectament emmarcats dins d'un rectangle.

Els que encapçalen els capítols tenen un petit graó a l'angle inferior esquerre per tal d'incloure-hi la caplletra. Les mides d'aquest espai també es fan constar sota l'abreviatura a.i.e.

A la part superior d'aquests gravats inici de capítol, hi ha dos filets d'impremta de diferent gruix impresos en gris, com les caplletres.

El llibre es començà el mes de juliol de 1946 i finí el vint de desembre de 1947.

FITXA ESPECÍFICA (9)

E

E.1

EXEMPLAR E. És el cinquè de l'edició de 10 marcats d'A a J i distribuïts en dos volums.

E.2

VOLUM I: vegi's punt G.3.1

VOLUM II: 1 planxa de l'aiguafort del gravat 5 adossada a la contracoberta anterior.

4 dibuixos del gravat 5.

4 proves del gravat del frontispici.

4 proves del gravat 1.

4 proves del gravat 2.

4 proves del gravat 3.

5 proves del gravat 4.

4 proves del gravat 5.

4 proves del gravat 6.

4 proves del gravat 7.

3 proves del gravat 8.

4 proves del gravat 9.

5 proves del gravat 10.

4 proves del gravat 11.

1 planxa de l'aiguatinta del gravat 5 adossada a la contracoberta posterior.

E.3

Pertany a la Biblioteca de Catalunya.

E.4

Fou adquirit per compra l'any 1952.

E.5

VOLUM I: E.5.C: 288 x 235 VOLUM II: E.5.C: 290 x 232
E.5.F: 280 x 220 E.5.F: 280 x 220

E.6

VOLUM I: 114 pg. ilustr. + 14 pg. s.n.
VOLUM II: 118 pg. ilustr. s.n.

E.7

VOLUM I: 12 gravats a l'aiguafort i a l'aiguatinta estampats en varis colors i 1 a l'aiguafort en negre.
VOLUM II: 4 dibuixos a llapis.

35 proves a l'aiguafort, en negre.

13 proves a l'aiguatinta, en colors.

1 prova a l'aiguafort i a l'aiguatinta en negre i color.

En total són 53 ilustracions que corresponen a (...) les proves d'estat de totes les planxes; la prova definitiva de negre i de color de tots els gravats; diversos estudis originals d'una il·lustració i les dues planxes corresponents a la mateixa, tal com especifica la justificació del tiratge.

E.8

Paper de fil Guarro amb barbes i la fil.G. en alguns fulls.

VOLUM I

El llibre està enquadernat luxosament amb pell verda i tafilet d'or que ornamenta tant les cobertes com les contracobertes.

Al llom hi diu: LLULL / LLIBRE / DE / LES BÈSTIES / TEXT / BARCELONA / 1947.

Les contacobertes estan folrades amb seda de color verd i les guardes són estampades a mà amb tons ataronjats i verdosos.

L'exemplar ve guardat en un estoig de cartró folrat amb paper de guarda i medeix 298 x 230.

Només està signat el gravat del frontispici.

El segell de la B.C. es troba a la portada, a la portadella i al colofó del llibre.

A la guarda posterior de l'obra hi ha la signatura (5-VI-42_I) i el registre (Reg. 233 660).

VOLUM II

Aquest volum està enquadernat com el primer i al llom, en daurat, s'hi llegeix: LLULL / LLIBRE / DE / LES BÈSTIES / PROVES / BARCELONA / 1947.

Totes les proves estan signades, autògrafament pel gravador, a llapis i a l'angle inferior dret, tal com es mostra a la fotocòpia:

J. Granzer

RAMON LLULL

EL

LLIBRE

DE LES BÈSTIES

Gravat de la portadella.

Prova obtinguda l'any 1987 mercès a la col·laboració dels
estampadors

JAUME COSCOLLA i JORDI SÀNCHEZ

al taller dels quals es troba la planxa d'aquest aiguafort.

Totes les il·lustracions porten el segell de la B.C. estampat al dors.

Les proves d'aiguafort són tirades en negre.

A la guarda posterior hi ha el número de registre i la signatura que són les mateixes que les del VOLUM I.

Ambdós volums mostren alguns fulls tacats pels fongs.

ANÀLISI DE LES ILLUSTRACIONS

VOLUM I

GRAVAT PORTADELLA

III: al bell mig de l'estampa veiem escrit el següent: RAMON LLULL / EL / LLIBRE / DE LES BÈSTIES, i per tot el voltant d'aquest rectangle, a tall d'orla ornamental, es disposen tot de bèsties en un total de setze.

D'esquerra a dreta, i començant per dalt, tenim un corb amb les ales endavant com si volgués aplaudir, un papagai amb les potes creuades, un simi que se'l mira, una jirafa amagada darrera d'un cavall i d'un boc en posicions erectes. El cavall recolza la seva pota anterior esquerra sobre l'espatlla del boc. Als seus peus hi ha un ca també sostingut només en les seves potes posteriors. Segueix un gall en situació d'avançar i caminar, un porc senglar assegut com una

persona, una guineu, també asseguda i amb les potes creuades (10), una onça (la femella de l'ós) amb les mans com si pregués i asseguda sobre les natges (11), una petita fura, amb la cua entre les cames i erecta, sembla que li estigui parlant (12). Al seu darrera un ànec. Més amunt un gat en posició pensativa, i al seu darrera un llop abraçat per un lleó, ambdós en situació erecta. Al seu cap, ens trobem de nou el corb amb el qual hem començat la descripció. Setze bèsties en total, amb posats i actituds pròpies dels éssers humans.

V: pl: 200 x 154 (13) ; ps: 197 x 153.

VI: coure niquelat.

IX: tot l'aiguafort està treballat amb la mateixa intensitat de gruix de línia i d'estona de cremada en el mordent. Els traços són sempre paral·lels i poques vegades es creuen entre sí. Les contratalles només es donen a les peülles -marcant uns punts negres que es distribueixen per tot el gravat- i a les lletres. Com anirem veient, les bèsties es repeteixen a les diferents estampes i el seu tractament és sempre el mateix, per això, per a no ser repetitius, omittirem de comentar-los.

GRAVAT FRONTISPICI

III: hi ha una figura central que cospa tota la composició. Es tracta d'un lleó assegut en un tron, amb els peus creuats i envoltat de vint-i-nou bèsties amb llurs mirades fites en ell: una jirafa, un papagai, un elefant, un cavall, un isard (14), un ase, un bou, un ós, un ca, un boc, una llebre aixecada en braços per una guineu, una serpent, un simi, una fura, un gall, un peix, una altra serpent, una oca, un paó, un gat,

una ovella, un llop, un porc senglar, un tigre, una onça, un lleopard, un ànec i un camell.

V: 192 x 194.

VII: J. Granzer, il., a.i.d.

IX: els animals que es repeteixen del gravat de la portadella són els mateixos, tenen les mateixes característiques. D'ara en endavant, i considerant-los com a protagonistes, els citarem amb l'article determinat per tal de personalitzar-los.

Els ulls de les bèsties són gairebé sempre molt allargats, amb un punt negre al mig que els fa esverats i intrigants. No hi ha mai un punt de llum, tot està il·luminat per un igual, marcant els volums -com és habitual en els gravats de GRANZER- deixant una zona blanca al mig i enfosquin les vores. L'estampa està tirada a tres colors (siena, ocre i negre) (15).

El gos té una gran semblança amb "Berganza", un dels dos cans, juntament amb "Cipión", protagonistes de l'obra El coloquio de los perros, de CERVANTES i que també il·lustrà GRANZER -amb sis aiguaforts- l'any 1946, un any abans de fer aquest llibre (16).

El lleó, el bou, el tigre, el cavall, l'ovella i l'ase, els quals apareixen tots en un o altre gravat del llibre, es repetiran més endavant en diferents il·lustracions fetes també per a LA ROSA VERA i repartides entre les col·leccions i la seva monografia.

*** ** ***

CAPÍTOL I: un gravat
pg. 27-32

DE
L'ELLECció DEL
REI

En una bella plana,
per on passava
una bella aigua, estaven mol-
tes bèsties que volien elegir rei.
Acord fou emprès per la ma-

jor part, que el lleó fos rei,
mes el bou contrastava molt
fortament a aquella elecció,
i va dir aquestes paraules:
— Senyors, a noblesa de rei

Les bèsties es reuneixen per elegir el seu rei. El lleó i el cavall són els candidats, però la guineu, Na Renard, com l'anomena l'autor, afirma que el lleó és millor perquè, com els homes, menja carn i herba, i el seu rei cal que s'assemblí a les criatures que Déu ha posat al món.

En realitat, Na Renard, vol que sigui rei el lleó per aprofitar-se d'allò que ell ha desperdiciat i lliurar-se així de les molès-

ties d'haver de caçar la seva presa.

El lleó esdevingué rei i va permetre les bèsties que vivien de carn menjar les que vivien d'herba. Un vedell i un pollí foren sacrificats i llurs pares, el bou i el cavall, en revenja contra la seva ira, es vengueren als homes. Però més endavant també descobriren que els homes menjaven carn de bou i de cavall i preferiren tornar amb el seu rei.

GRAVAT 1 pg.27

III: tretze bèsties. Al bell mig de l'estampa hi ha el lleopard i el bou, erectes i aguantant-se llurs cues. Al seu voltant, les altres bèsties porten pancartes amb la cara d'un lleó i la d'un cavall. A l'esquerra hi veiem el tigre, Na Renard i el llop, la serp, el gat i al darrera l'orifany (l'elefant). El ca i l'ase estan asseguts enmig del lleopard i el bou. I a la dreta, hi ha l'ós, el boc i l'ovella.

V: 149 x 145 ; a.i.e.: 22 x 26.

IX: el gravat està tirat a tres tintes (siena, ocre i negre).

La capital d'aquest primer capítol és la E:

es convé bellesa de persona, que sia gran, humil, i que no dongui damnatge a ses gents. El lleó no és gran bèstia, ni és bèstia que visqui d'herba, ans menja les bèsties. El lleó té una paraula i una veu que fan estremir de por tots nosaltres, quan crida. Mes, per mon consell, vosaltres elegireu el cavall a rei, car el cavall és gran bèstia, i bella i humil: el cavall és bèstia lleugera, i no té semblant orgullós, i no menja carn. Molt plagué al cérvol, al cabirol, i al moltó, i a totes les altres bèsties que vivien d'herbes, ço que el bou deia, mes Na Renard s'avançà de parlar davant tots, i va dir aquestes paraules: —Senyors— digué Na Renard—, quan Déu creà el

món, no el creà per intenció que l'home fos conegut i amat, ans ho féu per ço que Ell fos amat i conegut per l'home, i segons tal intenció, Déu volgué que l'home fos servit per les bèsties, encara que l'home visqui de carn i d'herbes. I vosaltres, senyors, no deveu esguardar a la intenció del bou, que desama el lleó, per tal com menja carn; ans deveu seguir la regla i l'ordenança que Déu ha donades i posades en les criatures. De l'altra part al·legà el bou, amb sos companys, contra les paraules de Na Renard, i digué que si ell deia que el cavall fos el rei, era perquè el cavall menja herba. Per tant, ell i sos companys tenien bona intenció en l'elec-

E

*n una bella plana
per on passava
una bella aigua, estaven mol-
tes bèsties que volien elegir rei
Acord fou emprés per la ma-*

•• ••• ••

CAPÍTOL II: un gravat
pg.35-38

DEL
CONSELL DEL
REI

Quan el lleó fou rei, veié que necessitava uns consellers per no fer abusos en el país. Això agradà la cort i foren escollits l'ós el lleopard, l'onça, la serpentina i el llop. Va desplaure molt Na Renard no ser escollida. Aleshores va proposar altres bèsties

que vivien d'herbes, però els carnívors van olorar la juzada de Na Renard i van proposar el gall en lloc de la guineu tot advertint al lleó que, amb la seva astúcia, aquella el trairia. El lleó ho entengué i escollí el gall.

GRAVAT 2 pg.35

III: deu bèsties reunides estan parlamentant, molt serioses i amb les mirades intranquilles: L'orifany, l'onça, el lleó, l'ós, el llop, el boc, el senglar, l'ovella, Na Renard i el gall.

V: 149 x 145 ; a.i.e.: 21 x 26.

IX: el gravat és estampat en tres colors (siena, ocre i negre). La capital d'aquest capítol és la Q:

uan el lleó fou elegit en rei, ell feu un bell sermó davant son poble, i digué aquestes paraules - Senyors, voluntat es de

•• ••• ••

CAPÍTOL III: dos gravats
pg.41-48

DE LA TRAIICIÓ
QUE **NA RENARD**
TRACTÀ DEL **REI**

Molt va desplaure a Na Renard i als seus companys no ser consellers del rei. Des d'aquell dia desitjà la mort del lleó i incità l'orifany a ser el cap de les bèsties, posant enemistat entre les carnívores i les herbívores. L'orifany, però, dubtava de

les bones intencions de Na Renard fins que aquesta li demostrà com l'astúcia era capaç de vèncer la força.

Na Renard prometé a l'orifany fer-lo rei i aquest, al seu torn, grans dons i privilegis per a ella.

GRAVAT 3 pg.41

III: aquí solament ens presenta tres animals: el porc senglar, la guineu (Na Renard) i l'orifany. Els dos primers estan erectes i en un perfil com les figures egípcies de les quals GRANYER rebé gran influència, i l'orifany, que ocupa tota la meitat dreta, està

assegut com un ioguí, amb els braços creuats i la trompa entremig. Al fons, una mica de fullam que veurem aparèixer en altres gravats amb la mateixa estructura.

V: 145 x 145 ; a.i.e.: 21 x 40.

IX: els traços de l'aiguafort són curts i paral·lels, molt junts, i quan es creuen, formen les zones més fosques modelant la forma de la bèstia. El gravat està tirat a tres tintes (verd, ocre i negre). La capital és la **M**:

M *ell desplaçat a*
Na Renard
i a ses companys com no
foren del consell del rei, i en
aquell punt Na Renard con-

GRAVAT 4 pg.45

III: dues bèsties: el lleó, agressiu, es tira de panxa a l'aigua i la llebre, asseguda a la riba, el guaita. Les dues imatges es reflecteixen en el riu.

V: 117 x 145.

IX: el gravat és estampat a tres tintes (verd, ocre i negre) i fa referència o ilustra l'eximpli de "El lleó i la llebre" inclòs en aquest capítol i contat per Na Renard a l'orifany per convèncer-lo en la seva estratègia de destronar el rei.

..

CAPÍTOL IV: dos gravats

pg.51-89

EN

QUAL MANERA

NA RENARD FOU

PORTER DEL **REI**

El gat fou nomenat cambrer del rei i el ca, porter. El bou, que ja tornava des-senganyat del regne dels homes, explicà al lleó que el rei més traïdor i més terrible del món era el d'aquell regne.

Confabulat amb Na Renard, convencé el lleó per enviar uns missatgers i oferir-li

obsequis. El lleó acceptà i decidí enviar el gat, que s'assemblava a ell, i el ca perquè als homes els agradava la cacera. Els missatgers foren l'onça i el lleopard; i el bou i Na Renard substituïren en llurs tasques el gat i el ca respectivament.

GRAVAT 5 pg.51

III: quinze bèsties reunides en posició de parlamentar, algunes erectes i altres assegudes: l'orifany, el papagai, el camell, l'ós, que abraça l'isard, l'ànec, l'onça, el lleó -amb els braços creuats com una esfínx egípcia-, el porc senglar, Na Renard, l'ovella, el bou xafardejant amb el ca, la fura i el simi.

V: 146 x 145 ; a.i.e.: 20 x 26.

IX: el gravat estampat a quatre tintes (ocre, siena, marró i negre). La caplletra del capítol és altra volta la E:

E

*n la cort del rei
fou ordenat que
el gat fos cambóer del rei, i el
ca fou porter. El gat fou
cambóer, per ço que menges*

GRAVAT 6 pg.63

III: tretze bèsties reunides al voltant del lleó que està assegut en un tron, a la dreta. Són el llop, l'isard, Na Renard, l'onça, l'ovella, el bou, que parlamenta amb el lleó, el gat, el ca, el gall, la serpent, l'ànec, l'ós i un colom. Tots erectes llevat de l'ós, l'onça i el lleó. Per la part de dalt es veuen les fulles dels mateixos arbres que havien aparegut anteriorment, al gravat 3.

Exceptuant els ulls de l'aviram que són rodons, la resta els tenen allargassats i ferotges.

V: 115 x 145.

IX: el gravat està tirat a cinc tintes (ocre, siena, siena torrada, verd i negre).

•• ••• ••

CAPÍTOL V: dos gravats
pg.73-88

DELS

MISSATGERS QUE
EL **L**LEÓ TRAMETÉ AL
REI DELS HÒMENS

El rei dels homes era vanitós i cruel. Malversava tots els diners enriquint-se ell, mentre el poble s'empobria. Dels regals del lleó, ni en féu cas i els va donar.

Mentre, Na Renard féu amis-

tançar el lleó amb Na lleoparda dient-li que aquella era la bèstia més bella del món.

Quan el lleopard se n'assabentà, s'omplí d'ira i volgué venjar-se del lleó.

GRAVAT 7 pg.73

III: quatre bèsties: el lleopard assegut i agafant-se un genoll amb les dues "mans" i la cua entre les cames. El gat i el ca, ercetes, es miren i l'onça aixeca una cortina que hi ha al fons de l'estampa.

V: 147 x 145 ; a.i.e.: 21 x 26.

IX: el gravat està tirat a tres tintes (ocre, siena i negre). La caplletra torna a ser la E:

*l lleo asocrina el
lleopard i l'onça,
com devien fer la missatge-
ria, i digue aquestes paraules
- Saviesa de senyor és sig-*

GRAVAT 8 pg.81

III: quatre bèsties: el lleó assegut en una poltrona a la dreta, amb una pota per alt de l'altra i tocant-se els bigotis. La guineu -Na Renard-, erecta, pica de mans. El lleopard, fent una mitja genuflexió i d'es-

quena, se'l mira de reüll. La petita fura, amb la cua entre les cames i erecta, contempla la situació. Al fons hi ha les fulles d'arbre habituals i al terra herbes.

V: 114 x 145.

IX: el gravat està tirat a cinc tintes (ocre clar, ocre fosc, siena, verd i negre).

.. . . .

CAPÍTOL VI: dos gravats
pg.91-106

DE
LA BATALLA
DEL **L**LEOPARD I
DE L'**O**NÇA

El lleó nomenà consellera Na Renard perquè el defensés del lleopard. Aquest, per venjar el seu honor es bat en duel amb l'onça, representant del rei. El lleopard vencé, però el lleó el matà per no quedar com a traïdor. Després, en una època on escassejava el menjar i es passava gana,

Na Renard, fent ús un cop més de la seva gran astúcia enredant l'un i l'altre, aconseguí que el lleó es mengi el bou i que el gall sigui mort, quedant només el conill com a cambrer i el paó com a porter. Ara, Na Renard tenia les mans completament lliures.

GRAVAT 9 pg.91

III: sis bèsties: al mig de l'estampa lluiten fins a fer-se sang l'onça i el lleopard, a l'esquerra ho contempla Na Renard, asseguda en el graó que fa la planxa per a imprimir-hi la caplletra, i a la dreta, per

sota les potes del lleopard, el gall i la fura. A la part superior, per entre el fullam caracteristic, es cargola la serpent.

V: 147 x 145 ; a.i.e.: 21 x 26.

IX: el gravat està tirat a cinc tintes (ocre, siena, vermell, verd i negre). La capital del text és, per quarta vegada, la E:

En la cort del rei
vingué el lleo-
pard, i Na Renard, que el
veié venir, digué al rei, se-
cretament, aquestes paraules

GRAVAT 10 pg.99

III: sis bèsties novament. A l'esquerra, el lleó assegut i pensatiu en el seu tron. Al seu costat, el conill i la serpent en forma d'essa. A la dreta Na Renard, erecta, porta entre els seus "braços" el cos mort del gall; i el paó, amb la cua oberta de bat a bat, com un gran ventall, se la mira. Per dalt, treuen el nas unes quantes fulles.

V: 114 x 145.

IX: el gravat està tirat a sis tintes (ocre clar i fosc, siena, blau, verd i negre).

•• ••• ••

CAPÍTOL VII: un gravat
pg.109-115

De
LA MORT
DE **Na RENARD**

Tal com havia proposat Na Renard a l'orifany, es preparava la traïció i mort del lleó. Però l'orifany, veient el joc brut que havia dut a terme Na Renard, pensà que a ell també li podia passar el mateix i

decidí explicar-ho tot al lleó. Aquest, assabentat de l'afer, matà Na Renard i es quedà amb l'orifany i el senglar com a consellers, i el conill i el paó com a cambrer i porter respectivament.

GRAVAT 11 pg.109

III: catorze bèsties. Al mig de la planxa hi ha el lleó, erecte, que escanya la guineu amb les "mans". Al seu voltant, a l'esquerra, s'ho miren l'orifany, el camell, el cavall, el boc, el senglar i l'ovella; per la dreta, el papagai, l'ós, el llop, l'isard, l'ase i la fura.

V: 147 x 145 ; a.i.e.: 21 x 26.

IX: el gravat s'ha tirat a quatre tintes (ocre clar i fosc, siena i negre). La caplletra del capítol és enguany la N:

Na Renard no es va oblidar de tractar la mort del rei, i oblidà l'honrament que el rei li havia fet sobre tots els be-

Finit és lo Llibre de les Bèsties., lo qual Fèlix aportà a .I. rey per tal que vehés la manera segons la qual, en ço que fan les bèsties, és significat com lo rey dege regnar e.e dege gordar de malvat concell e de falces hòmens. (17)

Amb aquestes paraules acaba el Llibre de les Bèsties de RAMON LLULL que no apareixen al text de LA ROSA VERA però que reproduïm aquí per a mostrar la seva ortografia i la finalitat adoctrinadora de l'obra.

El nostre llibre acaba, en canvi, amb el següent colofó:

AQUESTA EDICIÓ DE
EL LLIBRE DE LES BÈSTIES
DE
RAMON LLULL
FOU PLANEJADA I DIRIGIDA PER
JAUME PLA
QUE TAMBÉ ESTAMPÀ ELS AIGUAFORTS
I ACOLORÍ A NÀ LES CAPITALS.
EL TEXT FOU COMPOST I IMPRÈS PER LA
SOCIETAT ALIANÇA D'ARTS GRÀFIQUES
(S.A.D.A.G.)
ES COMENÇÀ EL MES DE JULIOL DEL
MCMXLVI
I S'ACABÀ A BARCELONA
EL VINT DE DESEMBRE DEL
MCMXLVII

PROVES ADDICIONALS

VOLUM II

PLANXA CONTRACOBERTA ANTERIOR

- III: aquesta planxa correspon a l'aiguafort del gravat 5.
IV: aiguafort.
V: pl: 153 x 148 (18).
VI: coure niquelat.

DIBUIX 1

- III: el dibuix està dividit verticalment en dues parts i conté un total de dotze bèsties. A l'esquerra hi ha el croquis d'un bou agenollat, un porc senglar, un ós i un simi. A la dreta, erectes, set animals més que es poden identificar com un lleó, un elefant, un ocell i un gall, però els altres tres són més confosos, un d'ells podria ser un cavall i l'altre una guineu, però el seu esquematisme els fa identificables amb dubtes. Al peu es cargola una serpent.
- IV: llapis.
V: pp: 159 x 146.
VI: fil Guarro enganxat s/pp edició.
VII: J.Granyer (19), ll., a.i.d., fora del dibuix.
VIII: "1er esboç", ll., a.i.e., fora del dibuix.
IX: al marge superior del dibuix hi ha escrit en llapis: 4 En qual manera Na Renart fo porter del Rey (sic). Analitzant aquest esboç, on només es marquen els perfils esquematitzats, veiem que no correspon pas al definitiu ja que la distribució és totalment diferent. En aquell hi sortiran quinze bèsties i estaran col·locades d'altra forma.

DIBUIX 2

- III: aquest segon estudi correspon també al gravat 5, però amb totes les bèsties situades al seu lloc. Hi ha una diferència i és que l'isard que apareix a l'estampa definitiva i que és abraçat per l'ós, enguany s'ha convertit en un boc.
- IV: llapis.

- VI: pp edició.
- VII: J.Granyer, ll., a.i.d.
- VIII: "1er estudi", ll., a.i.e.
- IX: el dibuix té les mateixes mides que el gravat (146 x 145) i ja hi ha dibuixat el graó on hi anirà la capital. El bou és la bèstia més treballada, però la resta ja s'intueixen com seran en el gravat, amb algunes ombres i detalls, exceptuant el canvi que s'esdevindrà entre el boc i l'isard.

DIBUIX 4

- III: dibuix del gravat 5.
- IV: llapis.
- V: pp: 165 x 160.
- VI: vegetal enganxat s/pp edició.
- VII: J.Granyer, ll., a.i.d., fora del dibuix.
- VIII: "calc del dibuix definitiu", ll., a.i.e., fora del dibuix.
- IX: enguany, el boc ja s'ha convertit en isard, i a més a més dels perfils hi ha algun afegit de detalls interns. La imatge té les mides del gravat amb el graó inclòs. A l'a.s.d. del full hi ha el número "4" escrit amb llapis.

GRAVAT FRONTISPICI: 4 proves

P.E.1

- IV: aiguafort.
- VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "5", ll., a.s.d., escapçat.
- IX: aquest primer estat és gairebé igual que el definitiu. Es noten dues menjades diferents d'àcid, amb els perfils ben marcats i treballant el gravat de manera que es vegin les diferents textures de pèls, plomatges, pells, etc.

P.E.2

- IV: aiguafort.
- VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "6", ll., a.s.d., retallat.
- IX: poca és la diferència entre aquest estat i el primer. Tan sols algunes contratalles afegides a l'oca, l'onça, el gall, el papagai, la jirafa, l'ànec, el llop i poca cosa més. De tota manera, la prova ante-

rior està molt més ben tirada i s'aprecien millor les qualitats de la línia.

P.3 (20)

- IV: aquafort.
- VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "7", ll., a.s.d.
- IX: és ja com la definitiva però sense l'aiguatinta.

P.4

- IV: aquatinta a dos colors (ocre i siena).
- IX: les bèsties que en el gravat definitiu apareixen en negre ara només tenen la silueta marcada i resten blancs completament. La jirafa, el camell, el lleopard, el lleó, la guineu i l'oca estampades en ocre. El papagai, el tigre, l'onça, el llop, el cavall, el bou, el boc, la serp, el simi i el gall, en siena igual que al definitiu del volum primer. L'estat de l'aiguatinta és definitiu però hi manca l'aquafort.
- VIII: "8", ll., a.s.d., escapçat.

GRAVAT 1: 4 proves

P.E.1

- IV: aquafort.
- VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "9", ll., a.s.d.
- IX: és un primer estat amb dues cremades de mordent, però amb totes les bèsties. Hi ha un primer treball de talles paral·leles, mancant-hi gairebé totes les contratalles o zones més fosques. Cal esmentar que en tots els primers estats que anirem veient ja hi apareixen tots els animals de l'estat definitiu.

P.E.2

- IV: aquafort.
- VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "10", ll., a.s.d., escapçat.
- IX: la diferència entre aquest estat i el definitiu rau bàsicament en la figura de l'ase. Aquí gairebé és blanc, mentre que al definitiu està tot treballat

amb talles curtes i paral·leles.

P.3

IV: aiguafort.

VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "11", ll., a.s.d., retallat.

IX: és com el definitiu però sense l'aiguatinta.

P.4

IV: aiguatinta a dos colors (ocre i siena).

VIII: "12", ll., a.s.d., escapçat.

IX: només l'orifany, el llop, la serp, el gat, el ca, l'ase, l'ós i l'ovella són blancs. El bou, el tigre i dues pancartes estan tirades en siena. La guineu, el lleopard, el boc i les altres dues pancartes, en ocre com el definitiu del volum I. L'aiguatinta és com la del definitiu, però hi manca l'aiguafort.

GRAVAT 2: 4 proves

P.E.1

IV: aiguafort.

VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "13", ll., a.s.d.

IX: tornem a apreciar només dues cremades, i l'onça, el lleó, el gall i l'ovella encara estan poc treballats, gairebé són blancs. El número "13" està corregit perquè a sota es veu un "12" esborrat.

P.E.2

IV: aiguafort.

VIII: "2on estat", ll., a.i.e.

IX: les bèsties que romanien quasi blanques ja tenen molt més treball i tan sols hi manquen alguns trets i algunes altres cremades per a contrastar. L'onça està més gravada que la definitiva i caldrà brunyir-la tal com veurem més endavant. A l'a.s.d. del full s'aprecien dos palets verticals que deuriem correspondre, per lògica, al número 14, però que es van escapçar a l'hora de relligar el llibre.

P.3

- IV: aiguafort.
VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "15", ll., a.s.d., escapçat.
IX: ja hi ha tot el treball de talles i contratalles, amb gran riquesa de matisos i grafisme, millor fins i tot que el de color ja que la valoració de tons no ofereix cap distracció. És l'estat definitiu de l'aiguafort però sense l'aiguatinta.

P.4

- IV: aiguatinta a tres colors (ocre, gris i siena).
VIII: "16", ll., a.s.d., retallat.
IX: l'aiguatinta és igual que la definitiva però no els colors. L'orifany és gris. El lleó, l'onça, el llop i Na Renard, ocres. I el gall, siena. En el volum I, l'orifany, l'onça i el lleó eren ocres i la guineu, el gall i el llop, sienes.

GRAVAT 3: 4 proves

P.E.1

- IV: aiguafort.
VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "17", ll., a.s.d.
IX: es veuen les dues primeres cremades de l'àcid i l'orifany molt treballat a base de línies juntes i paral·leles.

P.E.2

- IV: aiguafort.
VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "18", ll., a.s.d., escapçat.
IX: s'ha fet un tercer treball d'entalles, un cop coberta la planxa, i una nova cremada. Normalment el procés és sempre igual: dues cremades amb el mateix vernís, descobrint de la primera a la segona (això dona com a resultat el primer estat), envernissar de nou la planxa i afegir-hi treball, sempre descobrint el coure, mai per reserves degut al tipus de talles i contratalles que empra GRANYER (això dona com a resultat el segon estat). Nova protecció amb vernís i darreres línies, descobrint el metall i fent les últimes entalles (això dona com a resultat l'estat definitiu del gravat).

P.3

- IV: aquafort.
VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "19", ll., a.s.d.
IX: estat definitiu de l'aquafort, sense l'aquatinta.

P.4

- IV: aquatinta en tres colors (verd, ocre i gris).
VIII: "20", ll., a.s.d.
IX: és igual que el definitiu (el fullam verd, l'orifany gris i la guineu ocre), però hi manca l'aquafort.

GRAVAT 4: 5 proves

P.E.1

- IV: aquafort.
VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "21", ll., a.s.d.
IX: té dues primeres cremades amb poques contratalles i la part de l'aigua quasi sense treballar.

P.E.2

- IV: aquafort.
VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "22", ll., a.s.d.
IX: les bèsties quasi són iguals que al primer estat, però ara hi ha més treball a l'aigua. Sempre amb traços curts i molt junts, de gran minuciositat i detallisme.

P.3

- IV: aquafort.
VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "23", ll., a.s.d.
IX: la diferència amb el segon estat rau en el reflex del lleó a l'aigua. Abans, aquesta silueta i la pròpia aigua es confonien. Ara, el contrast és evident. L'estat és com el definitiu però sense portar l'aquatinta impresa.

P.4

- IV: aquatinta en dos colors (groc i verd).
VIII: "24", ll., a.s.d.

IX: el groc és més ocre en el gravat del volum I. Totes les resines tenen brunyits i això és el que els dona un to irregular. Hi manca l'aiguafort perquè aquesta prova sigui com la definitiva.

P.5

IV: aiguafort i aiguatinta a tres colors (ocre, verd i negre).

VIII: "prova única de color", ll., a.i.e.; "25", ll., a.s.d.

IX: a la prova del volum I, el lleó i l'herbam del fons eren del mateix color, però en aquesta no. El lleó és ocre i el fons verd. També el to de l'aigua i el del reflex de la bèstia és més càlid aquí que no pas al definitiu. Quant a treball, tan l'aiguafort com l'aiguatinta ja es conformen com a la prova del volum I.

GRAVAT 5: 4 proves

P.E.1

IV: aiguafort.

VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "26", ll., a.s.d.

IX: aquest gravat correspon a la planxa que hi ha a la contracoberta anterior d'aquest volum, amb el graó sense gravar per col·locar-hi la caplletra.

S'aprecien dues cremades però les bèsties queden un xic confoses. El bou del primer terme és el que mostra més contrastos.

P.E.2

IV: aiguafort.

VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "27", ll., a.s.d.

IX: poca diferència hi ha entre aquest estat i el definitiu. Algunes contratalla més en algunes zones i prou. Zones petites i molt concretes.

P.3

IV: aiguafort.

VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "28", ll., a.s.d.

IX: estat definitiu de l'aiguafort sense l'aiguatinta impresa.

P.4

- IV: aiguatinta en tres colors (ocre, siena natural i siena torrada).
- VIII: "29", ll., a.s.d.
- IX: la distribució del color és diferent a la del volum I. L'onça i el lleó són ocres, el papagai, l'ànec i el bou, tirats en siena torrada i la guineu, l'isard el camell i el simi, en siena natural. A la prova definitiva del primer volum, el papagai, el camell, l'isard, l'ànec, la guineu i el simi eren de color siena natural, el bou de siena torrada i l'onça i el lleó, ocres.
- Aquesta estampa correspon a la planxa que trobarem a la contracoberta posterior d'aquest segon volum. Es tracta de l'estat final de l'aiguatinta sense l'aiguafort imprès.

GRAVAT 6: 4 proves

P.E.1

- IV: aiguafort.
- VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "30", ll., a.s.d.
- IX: dues cremades d'àcid amb poca diferenciació de negres.

P.E.2

- IV: aiguafort.
- VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "31", ll., a.s.d.
- IX: tota ella ha anat adquirint volum i cos mercès a l'ajut de noves contratalles i noves estades de la planxa en el mordent. Destaquen les peülles de les bèsties.

P.3

- IV: aiguafort.
- VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "32", ll., a.s.d., escapçat.
- IX: en aquest gravat es veu més clar que l'onça sigui una onça per les seves orelles i per la semblança amb el mascle. L'ocell es veu més que és un colom, mentre que el de la portadella té el bec més llarg i això fa pensar que sigui un corb o una garsa.

Aquest és l'estat final de l'aiguafort, sense l'aiguatinta.

P.4

- IV: aiguatinta en quatre colors (verd, ocre, siena natural i siena torrada).
- IX: és exacte al definitiu del volum I, però sense l'aiguafort. El lleó, la jirafa i la guineu, en ocre. L'ós, l'onça, el llop i el gall, en siena natural. El bou, en siena torrada i l'herba, verda. Quan diem que és igual al definitiu, volem significar que és "bàsicament" igual ja que, a l'entintar a la "poupée", sempre hi ha un marge de desigualtat pròpia de la mateixa tècnica. Tant es va escapar el full en relligar el llibre, que en aquesta estampa no es veu el número en llapis que correspondria al 33.

GRAVAT 7: 4 proves

P.E.1

- IV: aiguafort.
- VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "34", ll., a.s.d., molt escapçat.
- IX: està força treballat amb les dues primeres cremades. Hi manca el grafisme de la pell del lleopard i detallar més els plects de les cortines.

P.E.2

- IV: aiguafort.
- VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "35", ll., a.s.d., molt retallat.
- IX: hi ha noves contratalles per tal d'enfosquir i remarcar els volums dels músculs. La prova és molt propera a la definitiva.

P.3

- IV: aiguafort.
- VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.
- IX: a la part inferior dreta de la cortina hi ha una ratlla blanca motivada per algun pèl o fil que no

va deixar dipositar la tinta sobre el paper (a la definitiva no hi apareix).
Degut a l'enquadració del volum, el número 36 que correspondria a aquest full no hi és.
Aquest és l'estat final de l'aiguafort sense l'aiguatinta.

P.4

IV: aiguatinta en dos colors (ocre i siena torrada).
IX: és igual que la definitiva del volum I però sense l'aiguafort imprès. L'onça i les cortines tirades en ocre i el lleopard, en siena torrada.
Tampoc aquesta vegada es veu el número del full.

GRAVAT 8: 3 proves

P.E.1

IV: aiguafort.
VIII: "1er estat", ll., a.i.e.
IX: el lleopard encara no té els grafismes damunt la seva pell que li confereixen una característica tan peculiar. Per aquesta mancança, s'assembla molt a l'onça del gravat anterior. Tampoc no hi ha ara el número 38 que correspondria a aquest full.

P.2

IV: aiguafort.
VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e. (21); "39", ll., a.s.d. escapçat.
IX: estat definitiu de l'aiguafort, però hi manca l'aiguatinta.

P.3

IV: aiguatinta en tres colors (verd, ocre i siena).
VIII: "40", ll., a.s.d., molt retallat.
IX: les fulles són verdes, el lleopard siena i el lleó, la poltrona i la guineu, ocres, igual que al gravat del volum I.
Estat final de l'aiguatinta.

GRAVAT 9: 4 proves

P.E.1

- IV: aiguafort.
VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "41", ll., a.s.d., molt retallat.
IX: totes les bèsties tenen un primer treball d'ombres amb poques contratalles encara.

P.E.2 (P.en estat definitiu)

- IV: aiguafort.
VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "42", ll., a.s.d.
IX: no es veu cap diferència entre aquest estat i el definitiu. Potser es va estampar per posar-hi dos estats, tal com venia sent habitual, però en realitat hem de dir que és com el definitiu del primer volum i com la prova P.3 que veurem a continuació.

P.3

- IV: aiguafort.
VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "43", ll., a.s.d., retallat.
IX: estat definitiu de l'aiguafort.

P.4

- IV: aiguatinta en quatre colors (verd, siena, ocre i vermell).
VIII: "44", ll., a.s.d., molt escapçat.
IX: el color és el mateix que el del volum I: les fulles verdes, la guineu ocre, el llop, l'onça i el gall en siena i la sang vermella.
Es tracta de l'estat definitiu de l'aiguatinta, sense l'aiguafort imprès.

GRAVAT 10: 5 proves

P.E.1

- IV: aiguafort.
VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "45", ll., a.s.d.
IX: el fons de la planxa, al voltant de la imatge, està

ratllat degut a la poca consistència i cobertura del vernís.

P.E.2

- IV: aiguafort.
VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "46", ll., a.s.d.
IX: tot el conjunt del gravat progressa paulatinament i alhora. La planxa ja no es veu ratllada.

P.3

- IV: aiguafort.
VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "47", ll., a.s.d.
IX: la diferència entre aquest estat i l'anterior rau en el treball del plomatge de la cua del paó que ocupa gran part del gravat. Estat final de l'aiguafort.

P.4

- IV: aiguatinta en tres colors (verd, ocre i siena).
VIII: "1ra planxa de color", ll., a.i.e.; "48", ll., a.s.d.
IX: és igual que la prova definitiva del volum I, exceptuant que el paó era verd-blau i aquí és ocre.

P.5

- IV: aiguatinta a quatre colors (verd, blau, siena i sanguina).
VIII: "2ona planxa de color", ll., a.i.e.; "49", ll., a.s.d. escapçat.
IX: en aquesta prova només hi ha el conill, el paó, el gall i Na Renard. Tot el demés és blanc.

GRAVAT 11: 4 proves

P.E.1

- IV: aiguafort.
VIII: "1er estat", ll., a.i.e.; "50", ll., a.s.d.

P.E.2

- IV: aiguafort.
VIII: "2on estat", ll., a.i.e.; "51", ll., a.s.d.

IX: tot ell està més pujat de to que el primer estat, destacant-se els blancs dels ulls.

P.3

IV: aiguafort.

VIII: "estat definitiu", ll., a.i.e.; "52", ll., a.s.d.

IX: últimes contratalles per a destacar els negres més intensos de la fura, el senglar, l'ós i la cua del cavall.

Aquest és l'estat definitiu de l'aiguafort sense l'aiguatinta.

P.4

IV: aiguatinta a tres colors (ocre clar i fosc i siena).

VIII: "53", ll., a.s.d.

IX: és igual que la del volum I, però sense l'aiguafort. El lleó i el papagai en ocre clar, la guineu en ocre fosc i el llop, l'isard, el cavall, el camell i el boc, en siena.

PLANXA CONTRACOBERTA POSTERIOR

III: aquesta planxa correspon a l'aiguatinta del gravat 5

IV: aiguatinta.

V: pl: 152 x 147 (22).

VI: coure niquelat.

IX: totes les bèsties, exceptuant el lleó i l'onça, estan entintades amb siena i s'aprecien bé els brunyits i alguna línia molt suau d'aiguafort com a punt de referència pel dibuix.

EL LLIBRE DE LES BÈSTIES
NOTES

- (1) L'original de RAMON LLULL no porta l'article "El", sinó que es titula Llibre de les Bèsties.
- (2) En realitat es tracta d'aiguaforts i d'aiguatintes. Totes les estampes són fetes sobre dues planxes, una pel negre gravada a l'aiguafort, i una altra pel color, gravada a l'aiguatinta i estampada a la "poupée". Només la planxa de la portadella està gravada íntegrament a l'aiguafort. Les aiguatintes porten algun tret d'aiguafort com a referència i registre, però és tan poc que només s'aprecia a les proves tirades en color i per això no ho esmentem.
- (3) Al capítol titulat "DADES PER A UN CURRICULUM VITAE DE JAUME PLA" del llibre 12 gravats i un autoretrat de Jaume Pla, ja citat en aquesta tesi, hi consta erròniament l'any 1950.
- (4) Per més informació vegi's el volum 9 de la Gran Enciclopèdia Catalana, el Llibre de les Bèsties de RAMON LLULL a cura de PERE BOHIGAS, d'Edicions 62 i El llibre de les Bèsties de RAMON LLULL, contat als infants per ANA RUBIES, editat a Barcelona per la Impremta Elzeviriana i Llibreria Camí S.A.
- (5) Vegi's el punt G.1 del llibre 12 aiguaforts i un autoretrat de Josep Granyer d'aquesta tesi, corresponent a la seva monografia.
- (6) Vegi's la nota 4 del llibre El Naixement de l'Infant Jesús.
- (7) Solament en fa constar dotze perquè el primer no pertany al text pròpiament dit, sinó que fa com de portadella i és només en negre, en una sola planxa. Nosaltres doncs parlem de tretze gravats perquè, malgrat no il·lustri el text, forma part del conjunt del llibre i creiem que així s'ha de valorar. Al llibre de la monografia de JAUME PLA de LA ROSA VERA, en canvi, n'hi consten erròniament catorze i tots en color (pg.97)
- (8) L'EXEMPLAR ÚNIC pertany a JAUME PLA.
- (9) L'exemplar que tot seguit anem a comentar pertany a la B.C. i correspon al "E".
Per tractar-se d'aquest exemplar, conté *les proves d'estat de totes les planxes; la prova definitiva de negre i de color de tots els gravats; diversos estudis originals d'una il·lustració i les dues planxes corresponents a la mateixa.*
L'exemplar està dividit en dos volums, el primer conté el text

EL LLIBRE DE LES BÈSTIES
NOTES

amb les proves definitives i l'altre, allò que d'especial té i que hem esmentat a la justificació del tiratge. Per tal motiu parlarem sempre dels dos volums, especificant les seves característiques pròpies.

- (10) Al text, RAMON LLULL parla de la guineu anomenant-la Na Renard.
- (11) De fet, més que una onça, per les faccions de la cara -més aviat felines- i els bigotis, sembla una lleona. De tota manera podem dir que JOSEP GRANYER la va interpretar com una onça ja que més endavant, en el capítol titulat "DE LA ATALLA DEL LLEOPARD I DE L'ONÇA", torna a aparèixer il·lustrant contra el lleopard i, tot i seguir semblant una lleona, pel text sabem i podem afirmar que és l'onça.
- (12) Per la mida de la bèstia en relació amb la resta del gravat es diria que és més una marmota (Gènere de mamífers de l'ordre dels rosegadors que atenyen uns 60 cm. de longitud en total, 20 dels quals corresponen a la cua.(...) G.E.C.), però per les característiques del dibuix, els trets i les faccions ens fan dir que es tracta d'una fura (Mamífer de l'ordre dels carnívors fissípedes que ateny uns 15-20 cm. de longitud i té el cos molt llarg i estret, cobert d'un pelatge groguenc al dors i bru al ventre i a les potes. (...) G.E.C.)
Per tant nosaltres parlarem d'aquest animal quan aparegui en un altre gravat, ahora que també el text en fa menció.
- (13) La planxa es troba al taller de JAUME COSCOLLA i per això coneixem les mides. La prova la vam obtenir l'any 1987 i si es veu un xic picada i malmesa és degut al pas del temps. L'original del llibre és intacta.
- (14) El text parla del cérvol, però en tot cas, segons el dibuix de JOSEP GRANYER, nosaltres considerem que s'assembla més a un isard i així el definim en els gravats que hi apareix aquesta bèstia.
- (15) Volem fer esment aquí que els tons dels colors no deixen de ser relatius. La dificultat d'especificar cada color en concret, donada la quantitat de matisos que ofereix, pot portar a certes apreciacions no compartides per tothom. Malgrat tot - però - hem cregut convenient donar uns punts de referència per tal de reflectir i facilitar la visió general de cada gravat, per bé que sempre serà la nostra visió.

EL LLIBRE DE LES BÈSTIES
NOTES

- (16) CERVANTES I SAAVEDRA, Miguel de.- El coloquio de los perros. Con seis aguafuertes de J.Granyer. Barcelona, Ed. Selene, MCMXLVI (1946).
- (17) LLULL, Ramon.- Llibre de Meravelles, volum II. A cura de Mn. Salvador Galés. Barcelona, Ed. Barcino, Els nostres clàssics, 1932, volum 36, pg.159.
- (18) Aquestes mides corresponen a l'espai visible de la planxa ja que està incorporada a la contracoberta, amb la roba de seda retallada a tall de finestra, i no sabem quan fa per dintre. Les mides gairebé coincideixen amb les de la imatge, només es veu un refiló de metall sense gravar. Suposem que la planxa va ser tallada per tal d'incorporar-la a l'exemplar.
- (19) Aquesta signatura és la mateixa que la de les proves dels gravats d'aquest segon volum i que hem reproduït al punt E.9 del llibre (VOLUM II).
- (20) Tal com anirem veient, cada gravat té dues proves d'estat, que nosaltres numerem P.E.1 i P.E.2, i dues proves que numerem P.3 i P.4 respectivament. La P.3 correspon a la prova en estat definitiu de la planxa de l'aiguafort i la P.4 a la prova en estat definitiu de la planxa de l'aiguatinta. No posem que són proves d'estat perquè la planxa ja està treballada com la definitiva, encara que només se n'estampi una de sola, per separat. Les numerem 3 i 4 perquè segons l'ordre del llibre i de l'estat de treball van a continuació de les numerades P.E.1 i P.E.2.
- (21) En aquesta sèrie hi manca el "2on estat". De fet no sabem si es va extraviar o si varen oblidar-se de col·locar-lo al llibre en relligar-lo o, senzillament potser JOSEP GRANYER no el va fer i va passar directament del primer estat al definitiu. Altrament el fet és curiós ja que en tots els gravats del llibre el gravador sempre feia dos estats previs al definitiu.
- (22) Vegi's nota 18.

ÀFRICA NEGRA

Wm. Rubio' Domingo

FITXA GENERAL

G

AUTOR: NICOLAU-MARIA RUBIÓ

TÍTOL: Àfrica negra (1). Vuit aiguaforts (2)
de Francesc Domingo comentats per
Nicolau-Maria Rubió.

LLOC: Barcelona

EDITORIAL: Edicions de La Rosa Vera

ANY: MCMXLIX (1949)

G.1

NICOLAU-MARIA RUBIÓ I TUDURÍ
(Maó, Menorca, 1891-Barcelo-
na, 1981) Arquitecte, dis-
senyador de jardins, urba-
nista i escriptor. Fou

professor d'arquitectura de
jardins a l'Escola Superior
dels Bells Oficis i, des del
1917, director dels jardins
públics de Barcelona. Colla-

borà en la realització del parc de Montjuïc i dissenyà els
jardins del Palau de Pedralbes. Poc abans de morir s'acabà
el seu projecte del jardí que hi ha davant la portada del
Naixement del temple de la Sagrada Família. Escriví di-

versos llibres relacionats amb el tema del disseny de jardins i de la seva ordenació i col·laborà en diverses revistes d'art i arquitectura. Són coneguts els seus edificis del pavelló de Ràdio Barcelona, al Tibidabo (1922), els hotels de la plaça d'Espanya (1929) i el de la Metro Goldwin Mayer (1934), entre d'altres.

Fou un home realment polifacètic que s'hagué d'exiliar uns anys a París, des del 1937, i que tenia gran vocació per l'Àfrica i la caça major. D'aquesta afecció en sorgiria -ben segur- l'obra que ara tenim a les mans, en col·laboració amb FRANCESC DOMINGO.

La figura de NICOLAU-MARIA RUBIÓ és una de les més obertes i representatives del noucentisme. (3)

FRANCESC DOMINGO I SEGURA (Barcelona, 1894- Sao Paulo (Brasil), 1974) Pintor, dibuixant i gravador format a l'escola de Bells Oficis de la Mancomunitat.

Els temes de les seves obres són variadíssims: composició, figures, paisatges, natures mortes, retrats... etc. Ja des de les seves joves exposicions, fetes als catorze anys, havia deixat bocabadats els entesos de les tècniques dibuixístiques per la seva precisió i bellesa. A les seves figures s'hi reflectia un sentit humà vers les classes humils que també quedarà palès a Àfrica negra.

Formà part de l'Agrupació Courbet (1918-1919) juntament amb JOSEP LLORENS I ARTIGAS, JOSEP FRANCESC RÀFOLS, RAFAEL SALA, ENRIC C. RICART, JOAN MIRÓ, RAFAEL BENET, MARIÀ ESPINAL, JOSEP OBIOLS, JOSEP DE TOGORES, LLUÍS LLIMONA i JOAQUIM TORRES GARCIA amb els quals, si bé no els unia un estil homogeni, sí que els identificava un esperit renovador i avantguardista que representava l'ala jove del noucentisme català. Quan es va dissoldre el grup, DOMINGO s'in-

tegrà a Les Arts i els Artistes, grup d'ideologia essencialment noucentista que exaltava l'esperit mediterrani i valorava el sentit de la mesura, de l'esforç i de la continuïtat.

Sempre mantingué una preocupació per l'estructura en les formes del dibuix fruit de les influències de CÉZANNE.

Entre el 1922 i el 1927, residint a París, el seu art s'acostà al cubisme i el seu colorit s'enriquí notablement.

El 1928 s'escapà a Bretanya i la seva pintura esdevingué molt més sòbria de color.

De nou a Barcelona (1931-1939) i ja en temps de la postguerra, l'art de DOMINGO intensificà el seu caire vital retrobant el sentit humà i emocional dels seus inicis, juntament amb una decoració arabesca, a voltes un xic freda.

Com a il·lustrador va escometre una gran labor en obres literàries en edicions de luxe -entre elles LA ROSA VERA-, sense deixar, però, d'exposar periòdicament a la Sala Parés i a les Galeries Syra de Barcelona.

Des del 1951 i després d'una estada a l'Argentina, s'establí a Sao Paulo on treballà vers una estilització del seu tradicional constructivisme figuratiu.

Abans de la seva mort, exposà novament a Barcelona el 1967 i el 1973. (4)

G.2

NICOLAU-MARIA RUBIÓ comença aquest text aclarint o qüestionant per què a l'Àfrica se l'anomena "Africa Negra" o "Continent Negre". Ens diu que

L'Àfrica és negra pel negre dels seus negres (pg.15)

i afirma que són ells, els negres, qui donen vida i color al paisatge. L'Àfrica seria molt diferent si fos habitada per blancs.

L'escriptor comenta els gravats de FRANCESC DOMINGO arran d'un viatge a l'Àfrica, on el mateix artista l'acompanyà des de Dakar fins a Gàmbia (1935).

El llibre ens parla de com FRANCESC DOMINGO captà el món negre, des dels infants i les dones fins als "grans" de la terra. El comentari és breu però ofereix una visió original de la negror d'aquest continent. Quan la nit se'n va i deixa pas al dia, aquella permaneceix damunt els cossos de la gent, com si fos el seu refugi i, després, al capvespre li tornen el seu color, com si de la seva pell en tornés a brollar la nit. I a la nit, tot esdevé negre i dels negres

*No en veieu més que els drapots que els tapen;...
(...)...No mostren rostres, ni braços ni cames: els
cossos són tan foscos com la nit...(...)...Negres i
nit són una sola cosa; el negre és nit tal com la
mateixa nit és negra. (Pg.19 i 21)*

G.3

G.3.1

1. Cobertes internes de paper amb el títol "AFRICA NEGRA" i l'emblema de La Rosa Vera.
2. Portadella.
3. Portada a tres tintes (negre, vermell i ocre), compaginada amb un tipus de lletra i diferents cossos: AFRICA/

NEGRA / VUIT AIGUAFORTS DE / FRANCESC DOMINGO / COMEN-
TATS PER / NICOLAU-MARIA RUBIÓ / (emblema Rosa Vera) /
BARCELONA / MCMXLIX

4. Dibuix en pastel de colors de Francesc Domingo.
5. Justificació del tiratge.
6. Vuit gravats de tècnica mixta distribuïts per tot el llibre amb el text intercalat. El primer actua a tall de vinyeta i el darrer de cul-de-llàntia.
7. Colofó.

G.3.2

És una edició total de trenta-set exemplars distribuïts com mostra la justificació:

D'aquest llibre -sisè volum de les EDICIONS DE LA ROSA VERA- se n'ha fet una tirada de trenta exemplars sobre paper de fil fabricat especialment per la casa Guarro, numerats a premsa. Estan signats per llurs autors i repartits com segueix:

EXEMPLAR ÚNIC, que conté tots els dibuixos originals, les proves d'estat i els coures de les vinyetes. (5)

8 exemplars, numerats de II a IX, que contenen un dibuix original i diverses proves d'estat.

21 exemplars, de 10 a 30, cada un dels quals conté un estudi original.

Ultra aquests, s'han tirat 7 EXEMPLARS DE COLLABORADOR marcats A a F. (6)

G.3.3

Tal com diu la justificació del tiratge, els exemplars es-

tan signats per llurs autors al peu de la mateixa:

Domingo *Urrutia*

G.3.4

El text està compaginat amb la lletra E.r. cos 16, compost a mà i imprès a la S.A.D.A.G.

G.3.5

Les planxes són de coure i n'hi ha un total de vuit, gravades en tècnica mixta amb el text que les ilustra. Sis d'aquests gravats tenen unes mides similars, oscil·lant entre 190/195 x 145/150, de bisells amples i angles roms. La vinyeta del principi i el cul-de-llàntia tenen les dimensions diferents. Tots ells foren estampats per JAUME PLA, el qual dirigí també el llibre.

G.3.6

És el sisè llibre de LA ROSA VERA i el primer fet per FRANCESC DOMINGO per a aquestes Edicions.

Totes les il·lustracions són escenes de l'Àfrica amb indígenes com a protagonistes, i no porten mai text imprès al dors. Sis d'elles porten el cognom "Domingo" gravat a la planxa.

El llibre fou enllestit el mes de maig del 1949.

FITXA ESPECÍFICA

E

E.1

EXEMPLAR DE COLLABORADOR E, sisè (?) de l'edició de 7 marcats A a F. (vegi's nota 6)

E.2

Vegi's el punt G.3.1.

E.3

Pertany al fons de la Biblioteca de Catalunya.

E.4

Fou adquirit per compra a JAUME PLA, l'any 1984.

E.5

E.5.C: 337 x 245

E.5.F: 330 x 232

E.6

29 pg. ilustr. + 9 pg. s.n., amb una il·lustració.

E.7

9 il·lustracions en total: 8 gravats intercalats en el text, estampats en negre, i 1 dibuix al pastel precedint la justificació del tiratge.

E.8

Paper de fil Guarro de fabricació especial, amb barbes i amb les filigranes R.V. i G. alternes. (7)

E.9

Les cobertes del llibre vénen folrades amb un paper marró imitant la pell. El llom, que sí és de pell, té un to més clar, i en daurat hi diu: AFRICA NEGRA. L'exemplar està col·locat en una funda de cartró, folrada com el llibre, amb unes dimensions de 345 x 250 i oberta només per un costat per a deixar el llom al descobert.

Els fulls, formats en plec i disposats en rama, estan embolcallats per unes cobertes de paper més prim que el de l'edició. Al dors d'aquestes cobertes internes trobem el número de registre de la B.C. "R.515.850" i una "C" per indicar que l'exemplar fou comprat.

La firma del gravador al capdavaill de la justificació del tiratge és amb llapis i la de l'escriptor amb tinta.

Caçador negro

*"Boucaricanto" 1911
Domínguez
35*

Caçador negro Dibuix de FRANCESC DOMÍNCO.

El segell de la B.C. és estampat al marge de les cobertes internes, a la portada, al dibuix addicional, a la pàgina 31 i al colofó del llibre.

A la contracoberta posterior hi torna a haver el registre i la signatura del llibre (o96 (Dom) Rub).

ANÀLISI DE LES ILLUSTRACIONS

DIBUIX pg.11

II: Caçador negre

III: podem veure el cap d'un home vist d'esquena, amb el clatell espaiós i una peça de roba que li cobreix els cabells a tall de barret. Al mentó té uns quants pèls

IV: pastels de colors.

V: pp: 241 x 203.

VI: pp de dibuix enganxat s/pp edició.

VII: *Domingo*, ll. a.i.d.

VIII: "caçador negre", ll., a.i.e. ; "Boucaricante", ll., a.i.d.

IX: Fora del paper on hi ha el dibuix, sota la signatura, hi ha el número "35", el qual indica l'any que DOMINGO féu el dibuix durant el viatge a l'Àfrica amb NICOLAU-MARIA RUBIÓ.

DOMINGO va signar el dibuix un cop enganxat sobre el full de l'edició i per aquest motiu la data queda desplaçada fora.

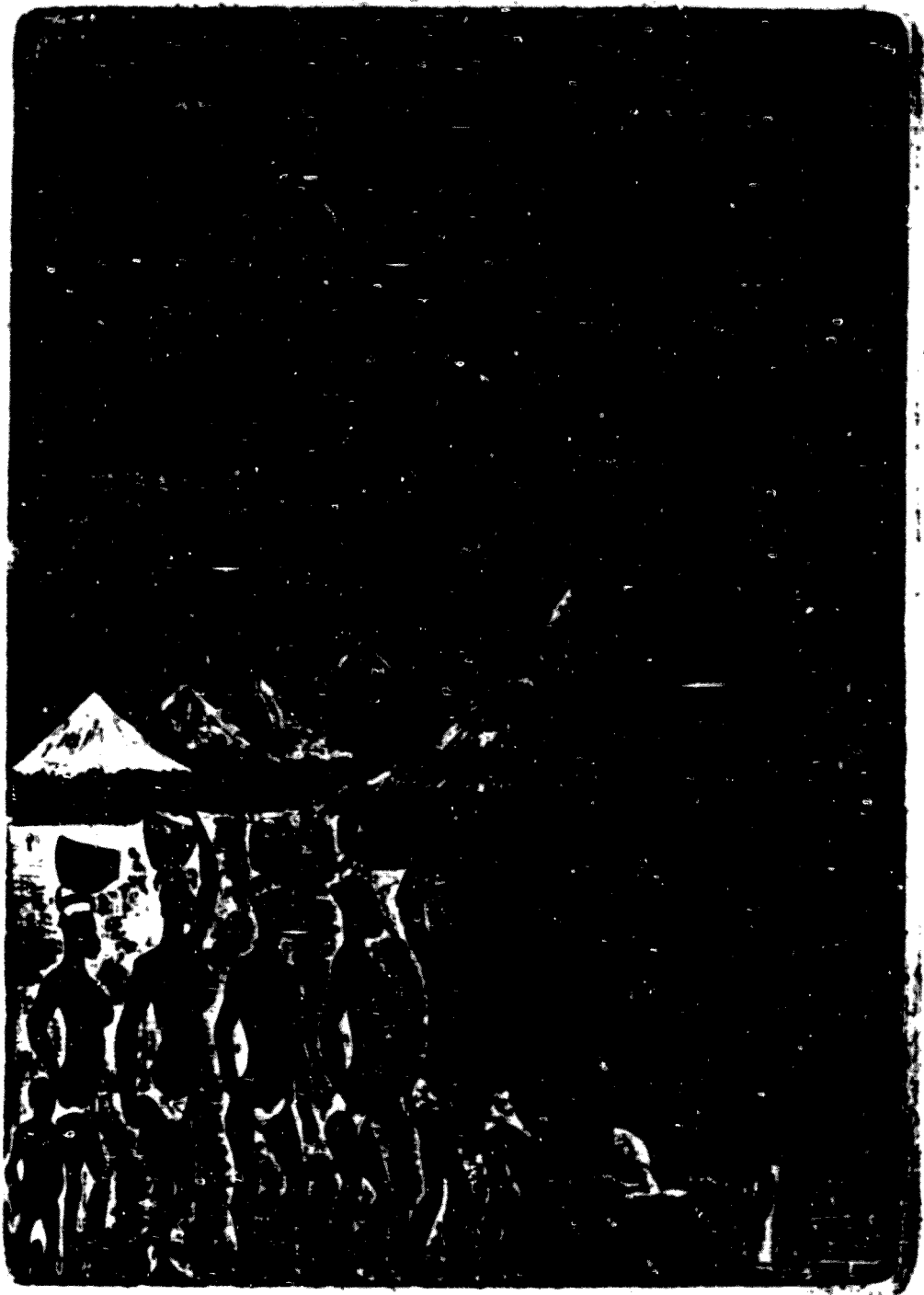
El dibuix és un apunt que després no inclouria en el conjunt del llibre com a gravat.

VINYETA pg.15

III: veiem el bust de tres persones negres. Tres davant i dues al darrera. D'esquerra a dreta la primera, que sembla una noia, té tot el cabell arrissat i porta un collaret, els ulls closos i l'expressió angoixada. Segueix un home amb un fes al cap i els llavis moltsuts, també amb els ulls tancats. La figura central és una noia amb els cabells arrissats, però més llargs que la primera, amb collarets al coll i un turbant al cap; els seus ulls estan oberts però l'expressió és preocupada. La quarta persona té els cabells pentinats amb múltiples ratlles i ran de closca, porta arracades i collaret. Per acabar, hi ha una altra figura amb tot el cap afaitat, tret de dues petites franges on encara hi ha pèl; porta també arracades i se la veu trista, amb els ulls mig closos.

IV: aiguatinta, aiguafort i tocs de brunyidor.

Gravat 1